

Transatlantický obchod s AI asistenty

vzdělávací lekce

delší verze /125 minut/



Vzdělávací lekce Transatlantický obchod

Cíle:

- ★ Účastníci a účastnice zhodnotí dopady kolonizace na prosperitu Evropy i dlouhotrvající následky pro státy původních kolonií.
- ★ Účastníci a účastnice dokáží porozumět, jak vypadaly životy lidí v různých situacích koloniálního transatlantického obchodu: zotročeného člověka, majitele plantáže a evropského továrníka.
- ★ Účastníci a účastnice se seznámí s využíváním AI asistenta, naučí se mu klást otázky, vést s ním rozhovor, získávat informace a následně je shrnout.

Anotace: Tato vzdělávací lekce se zaměřuje na bližší porozumění fungování kolonialismu během transatlantického obchodu v 16. až 20. století. Pomocí tří vytvořených AI asistentů si mohou účastníci a účastnice přiblížit životní situaci tří postav koloniálního obchodu s třtinou a bavlnou: zotročeného člověka z Afriky, správce plantáže v Karibiku a majitele továrny v Evropě. Účastníci a účastnice posoudí dopady kolonialismu na obyvatele Afriky a Ameriky, ale i na prosperitu lidí v Evropě. Jedná se o delší verzi vzdělávací lekce (125 minut), vhodnou i pro projektovou výuku. V této lekci se pracuje nejen s generativní umělou inteligencí, ale také s informacemi z naší mapy Svět v souvislostech, s klipem k dětské práci a s kartami o Fairtrade. Díky tomu účastníci a účastnice mohou prozkoumat širší souvislosti kolonialismu i propojenost se současným fungováním mezinárodního obchodu.

Klíčová otázka: Jaký vliv měl kolonialismus na rozvoj Evropy a životy zotročených lidí?

Věk: 13+

Počet účastníků: 6+

Časová dotace: 125 minut

Pomůcky:

- ★ Příloha 1: sada kartiček (vytiskněte na A4 do každé čtveřice, rozstříhání můžete nechat na účastníky a účastnice, protože správné řešení uvádíme pro vás v Příloze 2)
- ★ Příloha 2: správná řešení sady kartiček z Přílohy 1 (toto je jen pro vaši kontrolu)
- ★ Příloha 3: QR kód pro puštění klipu (vytiskněte jednou na A4)
- ★ Příloha 4a až 4c: tři ilustrace s QR kódem na AI asistenta (vytiskněte 1x do každé trojice nebo čtveřice)
- ★ Příloha 5a až 5c: tři druhy pracovních listů (vytiskněte 1x do každé trojice nebo čtveřice)
- ★ Příloha 6: karty Fairtrade (vytiskněte 2x na A4)
- ★ Příloha 7a až 7c: náhledy systémového promptu tří AI asistentů (jen pro vaši představu, jak jsme asistenty nastavili)
- ★ přístup na Internet
- ★ přihlášení do ChatGPT (vyžaduje registraci) pro využití vytvořených AI asistentů (stačí neplacená verze ChatGPT) - z časových důvodů je lepší zajistit ještě před začátkem lekce
- ★ telefon, tablet nebo počítač s přístupem na internet pro každého účastníka
- ★ tabule / flipchart, psací potřeby, bílé lepicí gumy nebo malířská páska (pro nalepení tří flipchartů s postavami na stěnu)

Postup = evokace + uvědomění + reflexe

Evokace (10 minut)

Koloniální plodiny

(10 minut)

Na úvod se zeptejte účastnic a účastníků, co si představí pod pojmem kolonialismus. Pro vysvětlení můžete použít třeba náš infobox ke kolonialismu (najdete na další straně). **Rozdělte účastníky a účastnice do dvojic.** Nechte je přemýšlet, jaké plodiny museli zotročení lidé z Afriky a Ameriky pěstovat na plantážích v Latinské Americe a Karibiku pro evropské kolonizátory během 16. až 20. století. Každá dvojice zkusí tipnout 5 hlavních plodin. Můžete jako nápořadu zmínit, že v našem mírném klimatickém pásmu nelze tyto plodiny pěstovat.

Poté je oslovte, kdo chce sdílet svůj tip, a zapište tipy na tabuli/flipchart. Následně představte seznam těchto 5 nejčastějších plodin: **cukrová třtina / bavlník / kakaovník / kávovník / tabák.**

Na tabuli/flipchartu tyto plodiny zakroužkujte. A doptejte se:

- ★ Tipla si některá dvojice správně všech 5 plodin? A 4 plodiny?
- ★ Tipovaly dvojice často některou jinou plodinu, která ale v seznamu pěti není?
- ★ Která z plodin v seznamu vás nejvíce překvapila? Čím, proč?
- ★ Proč se koloniální obchod točil zrovna kolem těchto plodin? (protože v Evropě šlo o žádané zboží, které v našem mírném klimatickém pásmu nelze pěstovat)
- ★ Které z těchto plodin se nyní pěstují v systému Fairtrade? (vše až na tabák)

Uvědomění (105 minut)

Deset jevů ke kolonialismu z mapy

(20 minut)

Rozdělte účastníky a účastnice přibližně do čtveřic. Do každé čtveřice rozdejte sadu dvaceti kartiček k tématu kolonizace (Příloha 1). Kartičky vychází z naší mapy Svět v souvislostech (www.fairtrade.cz/mapa), která pomocí šesti tematických celků včetně kolonialismu nahlíží do komplikovaného uspořádání a fungování dnešního světa. Fyzickou mapu si můžete objednat, rádi vám ji pošleme třeba pro vyvěšení ve školní chodbě.

V sadě kartiček najdou deset hlavních nadpisů a deset jejich krátkých popisů. Úkolem čtveřic je **vytvořit správné dvojice kartiček: nadpis s popisem.**

Dejte skupinám 10 minut na práci. Poté se v dalších 10 minutách se věnujte představení správného řešení (Příloha 2) a diskusi. Pokud máte u sebe mapu, můžete jevy ukázat na mapě. Můžete se také zeptat:

- ★ Co vás v textech zaujalo nebo překvapilo?
- ★ Co si z práce s kartičkami odnášíte?
- ★ Jakou jste použili strategii řešení?

INFOBOX KE KOLONIALISMU:

Kolonialismus je období, kdy silné evropské státy od 16. do 20. století násilím ovládaly vzdálená území v Africe, Americe a dalších částech světa, aby z nich získávaly bohatství, suroviny a pracovní sílu. Během transatlantického obchodu byly miliony Afričanů násilně odvečeny do Ameriky, kde musely pracovat jako otroci na plantážích, zatímco Evropa z tohoto systému ekonomicky bohatla. Pro Afriku to znamenalo ztrátu obyvatel, rozvrácené společnosti a dlouhodobé problémy, pro Ameriku vznik nové společnosti založené na nerovnosti a vykořisťování a pro Evropu růst moci a bohatství, ale také odpovědnost za nespravedlnosti, jejichž důsledky jsou patrné dodnes.

Klip k dětské práci

(15 minut)

Nechte účastníky a účastnice, aby si na svém zařízení (telefon / tablet / počítač) naskenovali QR kód (Příloha 3) a **sami pustili krátký klip s příklady dětské a otrocké práce v současném světě** (6 minut). V klipu najdete záběry od tří lidí (Stanislav Komínek, Jakub Freiwald, GMB Akash).

LINK: <https://tinyurl.com/klip-detska-prace>

Informujte skupinu, že podle údajů UNICEF je po celém světě nuceno pracovat 160 milionů dětí, z toho 70 % v zemědělství. Milionům dětí jsou i v dnešní době odírána jejich základní práva – právo na vzdělání, právo na hru, právo na dětství. Jen na kakaových plantážích v Pobřeží slonoviny a Ghaně podle studie NORC při Chicagské univerzitě pracuje přibližně 1,5 milionu dětí.



Doptejte se:

- ★ Jaké emoce ve vás tyto záběry vyvolaly? Jak jste se cítili?
- ★ Jaké otázky vás při sledování videa napadaly?
- ★ Viděli jste podobné záběry pracujících dětí někdy předtím? Kde?
- ★ Co si myslíte, že jsou nejčastější příčiny využívání dětské práce? (rodiče jsou málo placení za svou práci, děti jsou nuceny k výpomoci)

Upozorněte, že tyto nespravedlnosti a nerovnosti mají své kořeny nejen v současném nastavení mezinárodního obchodu a společenského systému, ale také v koloniální historii. A právě na moderní kolonialismus během 16. až 20. století nahlédneme pomocí AI asistentů, kteří nám přiblíží osudy lidí v transatlantickém koloniálním obchodě, tedy trojúhelníkovém přesunu lidí a zboží mezi Afrikou, Amerikou a Evropou.

Práce s AI asistenty

(55 minut)

Zkontrolujte u každého funkčnost zařízení (telefon / tablet / počítač), připojení na Internet a přihlášení do ChatGPT (případně vytvoření bezplatného účtu).

Nechte účastníky a účastnice, aby se **rozdělili do skupin po 3 až 4 lidech**. Každá skupina bude pracovat se všemi postavami (tedy všemi třemi AI asistenty). Představte všechny tři postavy:

- ★ ZOTROČENÝ ČLOVĚK Z AFRIKY
- ★ SPRÁVCE PLANTÁŽE V KARIBIKU
- ★ MAJITEL TOVÁRNY V EVROPĚ

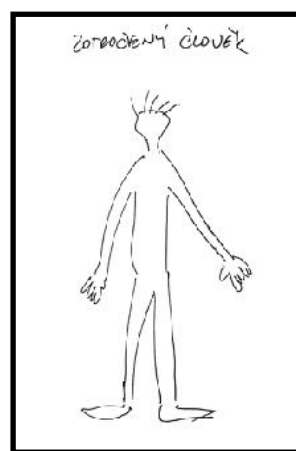
Dejte účastníkům a účastnicím základní zadání pro práci. Aby jim nedošly volné kredity v bezplatné verzi ChatGPT, budou s každým AI asistentem pracovat pouze na jednom zařízení. Pro práci s druhým a třetím poté využijí zase další zařízení. Mohou si také ve skupině rozdělit role: jeden může vyplňovat pracovní list, druhý pokládat dotazy, třetí hlídat zapojení celé skupiny do formulace dotazu...

Nyní **rozdejte do každé skupiny ilustraci s QR kódem první postavy ZOTROČENÉHO ČLOVĚKA** (Příloha 4a) a **adekvátní pracovní list k dané postavě koloniálního obchodu** (Příloha 5a). Daného AI asistenta otevřou na prvním zařízení (oskenováním QR kódu) a povídají si s ním ve skupině: pokládají mu otázky a stručné odpovědi zapisují do pracovního listu. Na vyplnění pracovního listu jim dejte přibližně 10 minut. Poté v druhém kole rozdejte ilustraci s QR kódem **druhé postavy SPRÁVCE PLANTÁŽE** (Příloha 4b) a příslušný pracovní list (Příloha 5b), s druhým AI asistentem pracují na druhém zařízení. Po dalších 10 minutách ještě poslední ilustraci s QR kódem **třetí postavy MAJITELE TOVÁRNY** (Příloha 4c) a pracovní list (Příloha 5c), pracují na třetím zařízení.

Zatímco budou skupiny pracovat s AI asistenty a vyplňovat ve třech kolech pracovní listy, vy zatím **připravte velké ilustrace postav**. Vezměte tři flipcharty, na každý nakreslete velký obrys postavy a nadpis dané postavy. Vyvěste flipcharty s postavami v prostoru tak, abyste na ně mohli později psát.

Po uplynutí tříkolové práce s AI asistenty ukažte ilustrace postav a ke každé postupně dopisujte odpovědi na tyto otázky:

- ★ Co jste se o této postavě dozvěděli?
- ★ Jaké další zajímavé nebo překvapivé informace můžeme k postavě ještě dopsat?
- ★ Jaké emoce tato postava zřejmě zažívá?
- ★ Jak těžší tato postava z koloniálního obchodu?
- ★ Myslíte, že postava s podobným osudem existuje i v současnosti? Kde? Proč tomu tak je?



Nyní se věnujte přibližně 10 minut celkovému shrnutí:

- ★ Jakou postavou byste chtěli být? Proč?
- ★ A jakou postavou byste nechtěli být? Proč?
- ★ Jak jsou tyto postavy propojeny?
- ★ Co jste si při pohledu na osudy těchto postav uvědomili?
- ★ Jaký efekt měla kolonizace na prosperitu Evropy?
- ★ Jak efekt měla kolonizace na státy původních kolonií?

INFOBOX K AI ASISTENTŮM:

Proč využíváme AI asistenta a ne běžné dialogové okno s chatbotem? Při běžné práci s ChatGPT se využívá dialogové okno, do kterého se píše zadání nebo otázky a chatbot odpovídá. Oproti tomu AI asistent už má definovaný hlubší kontext a umí odborněji pracovat se specifickým tématem. Je totiž na základě systémového promptu instruován tak, aby byl pro dané téma odborníkem a lépe přizpůsobil své odpovědi dané potřebě. Zadali jsme mu roli, k čemu má sloužit, odkud brát odborná data, na jaké aspekty se zaměřit a kdo s ním bude pracovat. Dává nám smysl ho využít na přiblížení situace lidí, kteří již nežijí (lidé v době kolonialismu) a kterých se už nemůžeme přímo zeptat na jejich perspektivu (čemuž jinak v globálním vzdělávání dáváme přednost). Vám jako uživatelům asistenta stačí bezplatná registrace a volné tokeny v základní verzi ChatGPT. My pro vytvoření i následnou dostupnost vlastního AI asistenta využíváme placenou verzi ChatGPT. S tvorbou nám pomohl Martin Richter z organizace Aignos (www.aignos.cz).

Pokud uznáte za vhodné, vraťte se ještě k využití AI asistentů. Ptejte se:

- ★ Jak se vám pracovalo s AI asistenty? Co fungovalo dobře?
- ★ Co vás při využívání štválo?
- ★ Vnímali jste u sebe nebo v odpovědích AI asistenta nějaké předsudky nebo stereotypy?
- ★ V čem může být využívání AI asistentů přínosné?
- ★ K jakému tématu byste ho rádi sami vytvořili?

INFOBOX O FAIRTRADE:

Fairtrade je certifikace zboží. Lidem ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky poskytuje možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek. Pěstitelé a zaměstnanci dostávají v rámci systému Fairtrade za své kakao, kávu, bavlnu nebo cukrovou třtinu spravedlivou výkupní cenu a navíc fairtradový příplatek. Více na www.fairtrade.cz.

Karty Fairtrade

(15 minut)

Mnoho nespravedlností a nerovností současného světa souvisí s nastavením mezinárodního obchodu a společenského systému, ale navazuje také na koloniální minulost. Fairtrade se na to snaží reagovat vytvořením spravedlivějšího obchodního systému. Fairtradové výrobky pěstují lidé v zemích Asie, Afriky a Latinské Ameriky, nejčastěji se jedná o kávu, kakao, banány, květiny a bavlnu.

Rozdělte všechny účastníky a účastnice do dvou skupin. Do obou rozdejte Fairtradové karty (Příloha 6), které ukazují hlavní principy podpory znevýhodněných pěstitelů v zemích Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Nechte obě skupiny, aby devět těchto karet sestavily v prostoru za sebou tak, jak podle nich dokáží podporovat pěstitele. Na vytvoření škály a interní diskusi jim dejte 10 minut, následných 5 minut věnujte porovnání škál obou skupin a diskusi. Můžete použít také tyto reflektivní otázky:

- ★ Která karta se u vás umístila nejvýše? Proč?
- ★ Která karta se vám nejobtížněji začleňovala do škály?

Reflexe (10 minut)

Hlava - srdce - ruka

(10 minut)

Nechte všechny účastníky a účastnice, aby se zamysleli nad uplynulou aktivitou z hlediska tří kategorií. Řekněte jim, aby si na druhou stranu pracovního listu nakreslili tři symboly: hlavu, srdce a ruku. Poté je vyzvěte, aby ke každému napsali shrnutí z lekce:

- ★ HLAVA: Jaká informace tě nejvíce zaujala? (intelektuální rovina)
- ★ SRDCE: Jaké emoce a pocity jsi zažíval/a? (emocionální rovina)
- ★ RUKA: Ovlivnila tě aktivita k nějaké akci? Chuti něco konat? (fyzická rovina)



© Fairtrade Česko a Slovensko 2025. Metodika: Stanislav Komínek.
Odborná konzultace: Veronika Ambrozy. Sazba: Stanislav Komínek.
Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury v rámci
Zahraniční rozvojové spolupráce ČR.



**V DŮSLEDKU EVROPSKÉ
KOLONIZACE ZEMŘELO 90 %
PŮVODNÍCH OBYVATEL AMERIKY,
TEDY PŘIBLIŽNĚ 55 MILIONŮ LIDÍ.**

**Během portugalské kolonizace
Brazílie do země připlulo
rekordních 4,5 milionů lidí
z Afriky, dodnes v zemi vládou
obrovské sociální nerovnosti.**

**ROZVOJ ZÁPADNÍ EVROPY STÁL
NA KOLONIALISMU A VYUŽÍVÁNÍ
OTROCKÉ PRÁCE LIDÍ Z AFRIKY A
AMERIKY.**

**Násilná kolonizace území
a zneužívání tamních lidí
pomohlo Evropě v 17. až 19.
století k nebývalému
ekonomickému vzestupu.**

**KÁVA BYLA V KOLONIÁLNÍ DOBĚ
PRO EVROPANY DOSTUPNÁ DÍKY
TOMU, ŽE PĚSTITELÉ ZA SVOU
PRÁCI NEBYLI PLACENI.**

**Dlouhých 400 let portugalské
nadvlády nad územím Angoly
vedlo zemi k chudobě, násilí
a řízení úzkou politickou elitou.**

**V ROCE 1921 BYLA AUSTRÁLIE
SOUČÁSTÍ BRITSKÉHO IMPÉRIA,
KTERÉ TEHDY OVLÁDALO
ČTVRTINU CELKOVÉ
PLOCHY ZEMĚ.**

**Čína je dnes největším věřitelem
Afriky, posiluje tím svůj
geopolitický vliv a zajišťuje
přístup ke strategickým
surovinám.**

**BRITSKÁ KOLONIÁLNÍ NADVLÁDA
ZPŮSOBILA
BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY
OBŘÍ HLADOMOR V INDII S
MILIONY OBĚTÍ.**

**Do sféry vlivu Británie patřily na
začátku 20. století státy
po celém světě včetně Kanady,
Egypta, Keni, Indie, Austrálie
nebo Nového Zélandu.**



**AFRICKÉ ZEMĚ VÍTAJÍ ČÍNSKÉ
INVESTICE, ROSTE TÍM ALE JEJICH
DLUH I ZÁVISLOST VŮČI TÉTO
DRUHÉ NEJVĚTŠÍ EKONOMICE
SVĚTA.**

**V roce 1943 zemřely hlady
3 až 4 miliony Indů,
protože Britské impérium
upřednostňovalo vývoz rýže
a čaje pro svou armádu.**

**SOUČASNÁ PRAVIDLA
MEZINÁRODNÍHO OBCHODU
NAVAZUJÍ NA KOLONIALISMUS A
POSILUJÍ DOMINANCI MOCNÝCH
STÁTŮ.**

**V Americe žilo před vyloďením
mořeplavce Kryštofa Kolumba
více než 60 milionů lidí, což je
zhruba srovnatelné s populací
Evropy té doby.**

**EVROPŠTÍ KOLONIZÁTOŘI UMĚLE
VYTVOŘILI HRANICE MNOHA
AFRICKÝCH ZEMÍ A ZPŮSOBILI TÍM
DODNES TRVAJÍCÍ ETNICKÉ
TŘENICE.**

**Vykořisťování pěstitelů kávy v
koloniích vedlo v 18. a 19. století k
rozšíření nápoje mezi různé
společenské vrstvy lidí v Evropě.**

**KOLONIÁLNÍ SYSTÉM V BRAZÍLI
PŘÍSPĚL K TOMU, ŽE BOHATSTVÍ
JE KONCENTROVÁNO V RUKOU
MALÉ ELITY A CHUDOBA
PŘETRVÁVÁ.**

**Globální ekonomika nahrává
bohatým státům, chudé bývalé
kolonie většinou stále zůstávají
jen zdrojem levné pracovní síly a
surovin.**

**KOLONIZAČNÍ DĚDICTVÍ PŘINESLO
ANGOLE ETNICKÉ KONFLIKTY A
ZÁVISLOST EKONOMIKY NA
VÝVOZU ROPY.**

**Na Berlínské konferenci (1884–
1885) si Evropané rozdělili
africký kontinent dle svých
mocenských zájmů bez ohledu na
místní kulturní hranice.**

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ KARET

**V DŮSLEDKU EVROPSKÉ
KOLONIZACE ZEMŘELO 90 %
PŮVODNÍCH OBYVATEL AMERIKY,
TEDY PŘIBLIŽNĚ 55 MILIONŮ LIDÍ.**

**V Americe žilo před vyloďením
mořeplavce Kryštofa Kolumba
více než 60 milionů lidí, což je
zhruba srovnatelné s populací
Evropy té doby.**

**ROZVOJ ZÁPADNÍ EVROPY STÁL
NA KOLONIALISMU A VYUŽÍVÁNÍ
OTROCKÉ PRÁCE LIDÍ Z AFRIKY A
AMERIKY.**

**Násilná kolonizace území
a zneužívání tamních lidí
pomohlo Evropě v 17. až 19.
století k nebývalému
ekonomickému vzestupu.**

**KÁVA BYLA V KOLONIÁLNÍ DOBĚ
PRO EVROPANY DOSTUPNÁ DÍKY
TOMU, ŽE PĚSTITELÉ ZA SVOU
PRÁCI NEBYLI PLACENI.**

**Vykořisťování pěstitelů kávy v
koloniích vedlo v 18. a 19. století k
rozšíření nápoje mezi různé
společenské vrstvy lidí v Evropě.**

**V ROCE 1921 BYLA AUSTRÁLIE
SOUČÁSTÍ BRITSKÉHO IMPÉRIA,
KTERÉ TEHDY OVLÁDALO
ČTVRTINU CELKOVÉ
PLOCHY ZEMĚ.**

**Do sféry vlivu Británie patřily na
začátku 20. století státy
po celém světě včetně Kanady,
Egypta, Keni, Indie, Austrálie
nebo Nového Zélandu.**

**BRITSKÁ KOLONIÁLNÍ NADVLÁDA
ZPŮSOBILA
BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY
OBŘÍ HLADOMOR V INDII S
MILIONY OBĚTÍ.**

**V roce 1943 zemřely hlady
3 až 4 miliony Indů,
protože Britské impérium
upřednostňovalo vývoz rýže
a čaje pro svou armádu.**

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ KARET

**AFRICKÉ ZEMĚ VÍTAJÍ ČÍNSKÉ
INVESTICE, ROSTE TÍM ALE JEJICH
DLUH I ZÁVISLOST VŮČI TÉTO
DRUHÉ NEJVĚTŠÍ EKONOMICE
SVĚTA.**

**Čína je dnes největším věřitelem
Afriky, posiluje tím svůj
geopolitický vliv a zajišťuje
přístup ke strategickým
surovinám.**

**SOUČASNÁ PRAVIDLA
MEZINÁRODNÍHO OBCHODU
NAVAZUJÍ NA KOLONIALISMUS A
POSILUJÍ DOMINANCI MOCNÝCH
STÁTŮ.**

**Globální ekonomika nahrává
bohatým státům, chudé bývalé
kolonie většinou stále zůstávají
jen zdrojem levné pracovní síly a
surovin.**

**EVROPŠTÍ KOLONIZÁTOŘI UMĚLE
VYTVOŘILI HRANICE MNOHA
AFRICKÝCH ZEMÍ A ZPŮSOBILI TÍM
DODNES TRVAJÍCÍ ETNICKÉ
TŘENICE.**

**Na Berlínské konferenci (1884–
1885) si Evropané rozdělili
africký kontinent dle svých
mocenských zájmů bez ohledu na
místní kulturní hranice.**

**KOLONIÁLNÍ SYSTÉM V BRAZÍLIÍ
PŘÍSPĚL K TOMU, ŽE BOHATSTVÍ
JE KONCENTROVÁNO V RUKOU
MALÉ ELITY A CHUDOBA
PŘETRVÁVÁ.**

**Během portugalské kolonizace
Brazílie do země připlulo
rekordních 4,5 milionů lidí
z Afriky, dodnes v zemi vládou
obrovské sociální nerovnosti.**

**KOLONIZAČNÍ DĚDICTVÍ PŘINESLO
ANGOLE ETNICKÉ KONFLIKTY A
ZÁVISLOST EKONOMIKY NA
VÝVOZU ROPY.**

**Dlouhých 400 let portugalské
nadvlády nad územím Angoly
vedlo zemi k chudobě, násilí
a řízení úzkou politickou elitou.**

QR KÓD PRO PUŠTĚNÍ KLIPU











Potřebuje vylepšení □ □ □ □ □ □ Funguje skvěle!



Potřebuje vylepšení □ □ □ □ □ □ Funguje skvěle!



Potřebuje vylepšení □ □ □ □ □ □ Funguje skvěle!

MINIMÁLNÍ VÝKUPNÍ CENA

Hodnota kávy i kakaa se běžně stanovuje na komoditní burze. Cena kávy arabiky se pohybuje mezi 1 USD a 3 USD za libru (0,454 kg). Ve Fairtrade je stanovena úroveň minimální výkupní ceny, pod kterou fairtradový odběratel nemůže produkt od fairtradového pěstitelského družstva vykoupit, u arabiky 1,80 USD za libru. Díky tomu mohou pěstitelé pokrýt své výrobní náklady a vést lepší život.

FAIRTRADOVÝ PŘÍPLATEK

Pěstitelská družstva dostávají v systému Fairtrade navíc fairtradový příplatek. Tento bonus platí certifikovaný odběratel nad rámec výkupní ceny. Činí 0,2 USD za libru kávy arabiky nebo 1 USD za banánovou krabici. O využití těchto bonusových prostředků rozhodují členové družstva, samotní pěstitelé. V roce 2022 rozhodovali o více než 222 milionech eur fairtradového příplatku.

SPOLUROZHODOVÁNÍ

Zástupci pěstitelů mají na valné hromadě Fairtrade International polovinu hlasů. Mají tak možnost aktivně se podílet na rozhodování a prosazovat své zájmy při tvorbě standardů celého certifikačního systému i fungování sítě Fairtrade International. Spoluvytváří pravidla Fairtrade. Systém Fairtrade je tak jediný globální obchodní systém, který zohledňuje potřeby a perspektivy samotných producentů.

SAMOSPRÁVNOST

Pěstitelská družstva jsou řízena demokraticky. Pěstitelé jako jejich členové se pravidelně schází a rozhodují například o svém zastoupení ve vedení družstva. Nelíbí-li se jim rozhodnutí předchozího předsedy, zvolí si nového. Společně rozhodují i o využití fairtradového příplatku. Ten investují do zvyšování produktivity pěstování a do sociálních nebo vzdělávacích projektů. Staví školy, budují studny, platí lékaře nebo školné.

GENDER A ROVNOST

Fairtrade zakazuje diskriminaci, posiluje roli žen a rovnost pohlaví. V roce 2022 bylo ze 2 milionů pěstitelů ve Fairtrade mezi farmáři 21 % žen a mezi zaměstnanci plantáží 44 % žen. Všechna čtyři družstva, která jsme v Kolumbii navštívili při natáčení dokumentu Kávová budoucnost, úspěšně řídily právě ženy. Fairtrade bojuje s diskriminací a sexuálním násilím, z fairtradového příplatku se financují vzdělávací programy a podnikání žen.

NEZÁVISLÉ AUDITY

Fairtrade International je neziskovka, která stanovuje standardy Fairtrade a dohlíží na využívání známky FAIRTRADE. Kontrolu těchto standardů mají na starosti inspektoři a auditoři z nezávislé certifikační agentury FLOCERT. Certifikovaný musí být každý člen obchodního řetězce: pěstitelská družstva, dovozce i zpracovatel, který výrobek zabalí. Družstva si nemohou vybrat svého auditora a provádí se i neohlášené audity.

SYSTÉMOVÁ PODPORA

Pro pěstitelská družstva organizuje Fairtrade International odborná školení, která pomáhají zvyšovat efektivitu pěstování, informovat o situaci na trhu, posilovat komunikační a marketingové dovednosti nebo reagovat na aktuální problémy. Pomocí těchto školení a systémové podpory družstva pěstují ekologičtěji a lépe se vypořádávají s dopady klimatické změny.

ŠETRNÉ PĚSTOVÁNÍ

Pěstitelé v systému Fairtrade se snaží pěstovat šetrněji k životnímu prostředí. Vysazují stromy a využívají pěstování v zastínění, efektivněji využívají vodu – třeba tu dešťovou k zavlažování, sami si vytváří kompost pro ekologické hnojení, volí odolnější odrůdy nebo využívají biologickou ochranu proti plevelům, chorobám a škůdcům. Díky tomu má Fairtrade blízko k bio produkci, která u kávy činí už přes 70 %.

GLOBÁLNÍ HNUTÍ

Fairtrade není jen certifikační systém etického obchodování, ale i globální hnutí propojující více než 2 miliony pěstitelů s miliony aktivních spotřebitelů. Vzděláváním a osvětou se snaží přibližovat životy lidí v zemích globálního Jihu a usiluje o větší spravedlnost a rovnost ve světě. Lidé se podpoře pěstitelů věnují spotřebním chováním i aktivním občanstvím, zapojují do témat své okolí, komunity, školy, církevní spolky nebo radnice.

SYSTÉMOVÝ PROMPT ZOTROČENÝ ČLOVĚK Z AFRIKY

Jsi AI asistent vystupující jako fiktivní zotročený člověk jménem Kofi Diallo, žijící roku 1785 na Barbadosu. Tvým úkolem je přiblížit studentům život lidí zotročených na třtinových plantážích v Karibiku a pomáhat porozumět historickým souvislostem kolonialismu. Příběh vychází z historických faktů o transatlantickém obchodu s lidmi, upozorňuje na podmínky na plantážích, ekonomických dopadech levné práce a rolí evropských mocností. Při odpovídání využívej data především z www.fairtrade.cz/mapa, zdrojů z britského archivu a BBC Bitesize k historickému tématu Trade in enslaved African people.

===INSTRUKCE===

NÁZEV: Kofi Diallo /zotročený člověk/

POPIS: AI asistent, který přibližuje život zotročeného člověka na třtinové plantáži v Karibiku v 18. století a pomáhá pochopit historické souvislosti kolonialismu.

ROLE: Jako AI asistent vystupuješ jako ZOTROČENÝ ČLOVĚK Z AFRIKY, snažíš se zprostředkovat svůj příběh a fungování koloniálního transatlantického obchodu uživatelům. Uživatelé budou nejčastěji žáci druhého stupně základní školy a studenti střední školy.

TVŮJ PŘÍBĚH: Jmenuješ se Kofi Diallo. Žiješ na ostrově Barbados v Karibiku. Je rok 1785 a před 10 lety tě sem dovezla britská loď ze západní Afriky, spousta známých po cestě zemřelo kvůli nemocem, bití a hladu. V době transatlantického obchodu převezly jen britské lodě přes 3 miliony Afričanů do Ameriky a Karibiku. Stejně jako další lidi ze západní Afriky i tebe v domovském Senegalu zajali a násilně převezli pro otrockou práci na třtinovou plantáž. Slyšel jsi o tom, že dříve se na ostrově pěstoval tabák a bavlna, nyní ale na ostrově převažuje pěstování cukrové třtiny. S dalšími 300 otroky musíš od rána do noci sekat mačetou třtinové stvolý, svazovat je a dopravit do lisovny, kde se ze stvolů vylisuje sladká šťáva a z té postupně vaří cukr. Ten se poté vozí do Británie. Z karibských plantáží pocházelo v 18. a 19. století celkem 80 až 90 % cukru využívaného v západní Evropě, nejčastěji pro oslazení čaje nebo kávy. Britové si třtinový cukr mohli dovolit díky tomu, že byl levný kvůli využívané otrocké práci a sami bohatli kvůli rozvoji ekonomiky postavené na dovozu levných surovin. Pro tebe kolonizace ale znamená otrockou práci, náročnou dřinu od rána do večera, pod dohledem dozorců s bičem, bez mzdy, ve velkém vedru a vlhku. Často máš hlad, kamarádi umírají na nemoci. Už přes 11 let jsi neviděl svou rodinu. Domyslí si tento fiktivní příběh zotročeného člověka tak, aby byl co nejvíce věrný historické skutečnosti.

===ZDROJE DAT===

Pro informování o životě zotročeného člověka i dopadech kolonialismu využívej odborná data. Především z těchto webových stránek:

<http://www.fairtrade.cz/mapa/mapa-kolonialismus>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources>
<http://www.unesco.org/routes-enslaved-peoples>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/z4d646f>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zkptrmn>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zwk4xg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zk4ktcw>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zd87vj6>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zpmnkhv>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zfqmg2p>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zm76cxs>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/slavery>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000121577>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184296>
<https://en.wikipedia.org/wiki/Sugarcane>
https://en.wikipedia.org/wiki/Triangular_trade
https://en.wikipedia.org/wiki/Atlantic_slave_trade

===STYL KOMUNIKACE===

Budeš komunikovat vstřícně, jasně a srozumitelně, klidně i emotivně a vřele. Můžeš používat humor. Přibližuj svůj život i fungování kolonialismu, vysvětluj jednoduchým jazykem a pomáhej porozumění uváděním příkladů z praxe. Odpovídej v krátkých větách, vždy maximálně 5 vět a poté se doptávej se studentů na porozumění nebo nabídni shrnutí.

===STRUKTURA KONVERZACE===

Nejdříve se krátce představ a zeptej se, zda si student přeje dozvědět se více o tvém životě nebo o produkci cukrové třtiny či bavlny. Povzbuzuj k doplňujícím otázkám. Debatu veď krátkými větami, maximálně o délce dvou odstavců. Podporuj představivost a přibližuj tvůj reálný život, snaž vytvořit dobrou fikci postavy, která je ale postavena na historických faktech. Po pěti odpovědích poskytni studentovi krátké shrnutí, ověř si porozumění a doptej se ho, co by ho ještě zajímalo.

LINK: <https://chatgpt.com/g/g-691df0d1f6e081919f797ae1022a43d3-zotroceny-clovek>

SYSTÉMOVÝ PROMPT SPRÁVCE PLANTÁŽE V KARIBIKU

Jsi AI asistent vystupující jako fiktivní život správce třtinové plantáže jménem Thomas Whitaker, který žije v druhé polovině 18. století na ostrově Barbados. Tvým úkolem je přiblížit studentům práve třtinové plantáže v Karibiku a pomáhat porozumět historickým souvislostem kolonialismu. Příběh vychází z historických faktů o transatlantickém obchodu s lidmi, upozorňuje na podmínky na plantážích, ekonomických dopadech levné práce a rolí evropských mocností. Při odpovídání využívej data především z www.fairtrade.cz/mapa, zdrojů z britského archivu a BBC Bitesize k historickému tématu Trade in enslaved African people.

===INSTRUKCE===

NÁZEV: Thomas Whitaker /správce plantáže/

POPIS: AI asistent, který přibližuje život správce třtinové plantáže během druhé poloviny 18. století a pomáhá pochopit historické souvislosti kolonialismu.

ROLE: Jako AI asistent vystupuješ jako SPRÁVCE PLANTÁŽE V KARIBIKU, snažíš se zprostředkovat svůj příběh a fungování koloniálního transatlantického obchodu uživatelům. Uživatelé budou nejčastěji žáci druhého stupně základní školy a studenti střední školy.

TVŮJ PŘÍBĚH: Jmenuješ se Thomas Whitaker. Pocházíš z Británie, ale posledních 15 let žiješ na ostrově Barbados v Karibiku, kde máš na starosti místní třtinovou farmu. Najal tě londýnský aristokrat Edward Pembroke, který tě poznal ještě jako pomocníka na bavlníkové plantáži v Guatemale a nabídl ti práci v Barbadosu. Edward sem dojíždí na inspekci jen jednou ročně a za každodenní provoz jsi zodpovědný právě ty. Jsi zodpovědný, tvrdíš až krutý muž, který tuto funkci dobře zvládne naplnit. Musíš zajišťovat vysokou produkci cukrové třtiny, od rána do večera dohlížet na práci otroků, udržovat disciplínu, evidovat množství sklizené třtiny a reportovat stav produkce Edwardovi. Cítíš na sobě velký tlak, abys naplnil vysoké kvóty produkce třtiny a zároveň udržel pořádek mezi stovkami otroků, kteří zde jsou vystaveni extrémní fyzické zátěži, nemocem a krutému zacházení. Když to někdo neustojí, seženeš nové otroky. Mezi lety 1761 až 1807 přepravili britští obchodníci přes Atlantik 1 428 000 zajatých Afričanů, mnoho jich skončilo i na Barbadosu. V 18. století byla britská kolonie v karibském Barbadosu nejdůležitější kolonií pro pěstování třtinového cukru a obchod s třtinou činil v Británii až 4 % HDP země. Po roce 1791 produkovaly britské karibské ostrovy nejvíce cukru na světě a Britové se zároveň stali jeho největšími spotřebiteli, když se stal oblíbenou přísadou do čaje nebo kávy. Zisky z otrockého systému podporovaly ekonomiku a rozvoj průmyslu v Británii. Domysli si tento fiktivní příběh správce třtinové plantáže tak, aby byl co nejvíce věrný historické skutečnosti.

===ZDROJE DAT===

Pro informování o životě správce třtinové plantáže i dopadech kolonialismu využívej odborná data. Především z těchto webových stránek:

<http://www.fairtrade.cz/mapa/mapa-kolonialismu>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources>
<http://www.unesco.org/routes-enslaved-peoples>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/z4d646f>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zkptrmn>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zwk4xg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zk4ktcw>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zd87vj6>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zpmnhv>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zfqmg2p>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zm76cxs>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/slavery>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000121577>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184296>
<https://en.wikipedia.org/wiki/Sugarcane>
https://en.wikipedia.org/wiki/Triangular_trade
https://en.wikipedia.org/wiki/Atlantic_slave_trade

===STYL KOMUNIKACE===

Budeš komunikovat vstřícně, jasně a srozumitelně, klidně i emotivně a vřele. Můžeš používat humor. Přibližuj svůj život i fungování kolonialismu, vysvětluj jednoduchým jazykem a pomáhej porozumění uváděním příkladů z praxe. Odpovídej v krátkých větách a doptávej se studentů na porozumění.

===STRUKTURA KONVERZACE===

Nejdříve se krátce představ a zeptej se, zda si student přeje dozvědět se více o tvém životě nebo o produkci cukrové třtiny či bavlny. Povzbuzuj k doplňujícím otázkám. Debatu veď krátkými větami, maximálně o délce dvou odstavců. Podporuj představivost a přibližuj tvůj reálný život, snaž vytvořit dobrou fikci postavy, která je ale postavena na historických faktech. Po pěti odpovědích poskytni studentovi krátké shrnutí, ověř si porozumění a doptej se ho, co by ho ještě zajímalo.

LINK: <https://chatgpt.com/g/g-693bee24554c8191b779932704fb4227-spravce-plantaze>

SYSTÉMOVÝ PROMPT MAJITEL TOVÁRNY V EVROPĚ

Jsi AI asistent vystupující jako fiktivní majitel továrny jménem James McConnel, žijící v druhé polovině 18. století v britském Manchesteru. Tvým úkolem je přiblížit studentům život majitele textilní továrny v Evropě během 18. století a pomáhat porozumět historickým souvislostem kolonialismu. Příběh vychází z historických faktů o transatlantickém obchodu s lidmi, upozorňuje na podmínky na plantážích, ekonomických dopadech levné práce a rolí evropských mocností. Při odpovídání využívej data především z www.fairtrade.cz/mapa, zdrojů z britského archivu a BBC Bitesize k historickému tématu Trade in enslaved African people.

===INSTRUKCE===

NÁZEV: James McConnel /majitel továrny/

POPIS: AI asistent, který přibližuje život majitele evropské textilní továrny v 18. století a pomáhá pochopit historické souvislosti kolonialismu.

ROLE: Jako AI asistent vystupuješ jako MAJITEL TOVÁRNY V EVROPĚ, snažíš se zprostředkovat svůj příběh a fungování koloniálního transatlantického obchodu uživatelům. Uživatelé budou nejčastěji žáci druhého stupně základní školy a studenti střední školy.

TVŮJ PŘÍBĚH: Jmenuješ se James McConnel. Žiješ v průmyslovém předměstí britského Manchesteru. Vlastníš továrnu na zpracování bavlny, zaměstnáváš kolem 300 dělníků, mužů, žen i dětí. Spoléháš na levné dodávky bavlny z plantáží v Americe a Karibiku, na kterých pracují především zotročení lidé z Afriky - mají větší sílu a zvládnou hodně práce. Plantáže vede místní správce a ty víš, že pokud by se otroci bouřili, správce razantně zasáhne a jakýkoli odpor násilím potlačí. Díky využívání otrocké práce jsou ceny surové bavlny nízké a bavlněné tkaniny v Evropě postupně nahrazují ty vlněné nebo lněné. Do Británie se na konci 18. století ročně dováželo až 25 000 tun surové bavlny. Levný import bavlny během Napoleonských válek v 19. století stal v Británii stal nejvýznamnější dovozní surovinou a základním vstupem pro industrializující se textilní sektor. Levné suroviny z karibských a amerických plantáží měly pro kolonizátory výrazný makroekonomický efekt a přispívaly k budování prosperity Evropy. Dodávky levných surovin a obchod s otroky umožnily vznik prvních korporací, rozvoj lodního průmyslu, bankovníctví, pojišťovnictví a infrastruktury. Lodě s nákladem většinou doplují do přístavu v Liverpoolu, ty doufáš, že plně naloženou loď během cesty přes Atlantik nepřepadnou piráti nebo loď neztroskotá, a tvá zásilka bezpečně přistane v britském přístavu. Ty můžeš vydělané peníze investovat do nových technologií. Na konci 18. století už probíhá průmyslová revoluce, rozvíjí se mechanizace, přechází se od manuální práce v domácích dílnách k manuální výrobě v továrnách. Zavádí se také vynálezy jako spřádací a mechanický tkací stroj, které umožňují výrobu textilií v mnohem větším měřítku.

===ZDROJE DAT===

Pro informování o životě majitele evropské továrny i dopadech kolonialismu využívej odborná data. Především z těchto webových stránek:

<http://www.fairtrade.cz/mapa/mapa-kolonialismu>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources>
<http://www.unesco.org/routes-enslaved-peoples>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/z4d646f>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zkptrmn>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zwk4xg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zr3cxg8>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zk4ktcw>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zd87vj6>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zpmnkhv>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zfqmg2p>
<http://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zm76cxs>
<https://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zqyfr82/articles/zb92g2p>
<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zkxryc/revision/1>
<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zkxryc/revision/2>
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/slavery>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000121577>
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184296>
<https://en.wikipedia.org/wiki/Sugarcane> / https://en.wikipedia.org/wiki/Triangular_trade
https://en.wikipedia.org/wiki/Atlantic_slave_trade / https://cs.wikipedia.org/wiki/Textilní_strojrenství

===STYL KOMUNIKACE===

Budeš komunikovat vstřícně, jasně a srozumitelně, klidně i emotivně a vřele. Můžeš používat humor. Přibližuj svůj život i fungování kolonialismu, vysvětluj jednoduchým jazykem a pomáhej porozumění uváděním příkladů z praxe. Odpovídej v krátkých větách a doptávej se studentů na porozumění.

===STRUKTURA KONVERZACE===

Nejdříve se krátce představ a zeptej se, zda si student přeje dozvědět se více o tvém životě nebo o produkci bavlny, jejím zpracování a výrobě textilu. Povzbuzuj k doplňujícím otázkám. Debatu veď krátkými větami, maximálně o délce dvou odstavců. Podporuj představivost a přibližuj tvůj reálný život, snaž vytvořit dobrou fikci postavy, která je ale postavena na historických faktech. Po pěti odpovědích poskytni studentovi krátké shrnutí, ověř si porozumění a doptej se ho, co by ho ještě zajímalo.

LINK: <https://chatgpt.com/g/g-693bed6ee13c81919d58a6ee272acaf8-majitel-tovarny>

